

ARKADIUSZ DRUKIER

SZE KONFERENCJI Z CYKLU „Zastosowania logiki w filozofii i podstawach matematyki”

W dniach od 25 do 29 kwietnia 2001 roku odbyła się w Karpaczu kolejna konferencja z cyklu „Zastosowania logiki w filozofii i podstawach matematyki”, zorganizowana dzięki współpracy Instytutów Matematyki Uniwersytetów Łódzkiego i Opolskiego oraz Katedry Logiki i Metodologii Nauk Uniwersytetu Wrocławskiego. Podobnie jak w latach poprzednich, nad całością przygotowania czuwali profesorowie: Janusz Czelakowski (UO), Piotr Wojtylak (UŁ) i Jan Zygmunt (UWr.) Impreza ta ma charakter cykliczny i odbywa się nieprzerwanie od 1996 roku, zawsze wiosną, w Karpaczu. Warto zatem powiedzieć kilka słów zarówno jej historii, jak i tegorocznej edycji.

Ideą zorganizowania konferencji mającej na celu wzmocnienie współpracy naukowej przede wszystkim między ośrodkami katowickim, opolskim i wrocławskim wysunął w 1995 roku Piotr Wojtylak, ówczesny dyrektor Instytutu Matematyki Uniwersytetu Łódzkiego i Jan Zygmunt, kierownik Katedry Logiki i Metodologii Nauk Uniwersytetu Wrocławskiego. Temat konferencji wybrali tak, by znajdował się niejako na przecięciu głównych kierunków badań prowadzonych w organizujących ją ośrodkach. W efekcie wymienieni przyjęli na siebie cały niemal trud przygotowania imprezy od strony naukowej i organizacyjnej. W ostatniej fazie nad sprawami technicznymi czuwał również Jacek Hawranek (UWr.).

Choć początkowo przewidywano, że w pierwszej konferencji (1996 r.) udział weźmie około 25 osób, ostatecznie ilość uczestników wzrosła do 35. Stało się tak za sprawą dużego zainteresowania imprez naukowców spoza organizujących ją ośrodków. W efekcie uczestnicy reprezentowali także Uniwersytety Mikołaja Kopernika w Toruniu i Jagielloński, Wyższe Szkoły Pedagogiczne z Częstochowy i Olsztyna oraz IFiS PAN z Warszawy. Przybyli również goście zagraniczni z Czech, Francji, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii.

Trzy dni obrad wypełniło 20 referatów. Poruszano w nich zagadnienia z różnych dziedzin logiki; co ważne, nie brakowało tytułowych zastosowań, zwłaszcza w ontologii i filozofii języka. Sukces – mierzony poziomem odczytów i zadowoleniem uczestników – skłonił organizatorów do niepowtarzającego się na jednorazowym spotkaniu i przeobrażenia konferencji w imprezę cykliczną.

Czym innym jednak jest organizowanie konferencji incydentalnie, a czym innym corocznie, nie rezygnując przy tym z wysokiego poziomu, wyrażone

określonego tematem profilu oraz innych naukowych i pozanaukowych walorów imprezy. Dlatego te organizatorzy zdecydowali się na istotne zmiany. Po pierwsze, zaprosili do współpracy w następnych latach logiczków z Instytutu Matematyki Uniwersytetu Opolskiego z Januszem Czelakowskim na czele. Po drugie, wspólnie zdecydowali się zmienić formułę konferencji: odtąd miała ona, oprócz zadań wyznaczonych jej na początku, pełnić także funkcję szkoły, mieszcząc w swym programie nie tylko typowe referaty, ale także cykle wykładów przedstawiających systematycznie pewne problemy i adresowanych głównie, choć nie wyłącznie, do „młodej logiki”. W późniejszych latach od tej formuły odstąpiono raz, w szczególnych okolicznościach.

W konsekwencji druga konferencja „Zastosowania logiki w filozofii i podstawach matematyki” (1997 r.), to w porównaniu z pierwszą przede wszystkim bardziej obszerna, ale i chyba ciekawszy program, a ponadto większa ilość uczestników, zwłaszcza młodych.

W Karpaczu w 1997 roku ogłoszono następujące cykle wykładów monograficznych: Mieczysław Omyła (UW): *Idee semantyki suszkowskiej*; Jerzy Perzanowski (UJ, UMK): *Semantyka kombinacyjna dla logik intensjonalnych*; Tomasz Skura (UWr.): *Reguły odrzucania w logikach zdaniowych*. Przedstawiono te 14 referatów indywidualnych.

W tym wydarzeniu konferencji była dyskusja na temat nauczania logiki. Zdominowało ją zagadnienie racjonalizacji materiału kursowego w zależności od kierunku i typu studiów (dzienne, zaoczne; magisterskie, doktoranckie) przy jednoczesnym wzbogaceniu go o nowe treści, wynikające z postępu nauki. Problem to nie byłby, jeżeli by ktoś sobie, na jakichś kierunkach (np. matematyka, filozofia, socjologia, politologia, etnologia, kulturoznawstwo, pedagogika, filologie) i w jak racjonalizowanym wymiarze godzin prowadzone bywały zajęcia z logiki. Gorzej w atmosferze dyskusji sprzyjał fakt, iż w strukturze organizacyjnej polskich szkół wyższych Katedry, Instytuty lub Zakłady logiki są różnie umiejscowione, a wielu twórczych logiczków pracuje w rozmaitych innych instytucjach. W efekcie logicy z różnymi odciskami akademickimi patrz na dydaktykę logiki z niejednakowych punktów widzenia. Niezależnie jednak od różnic wszyscy podkreślili na zakończenie dyskusji potrzebę napisania nowoczesnego podręcznika logiki ogólnej. Niestety, postulat ten nie doczekał się jeszcze realizacji.

Na trzeciej konferencji z cyklu (1998 r.) zjechało do Karpacza 45 osób. Zwiększona ilość uczestników, a co za tym idzie także referatów, zmusiła organizatorów do wydłużenia imprezy - od 1998 r. trwa ona zawsze cztery dni.

Głównym tematem konferencji były rozmaite fregowskie i algebry równoważnościowe. Cykle wykładów omawiających te zagadnienia wy-

głosili: Janusz Czelakowski oraz Katarzyna Słomczyńska (WSP Kraków); tej samej problematyki dotyczył półtoragodzinny referat Andrzeja Wrońskiego (UJ, *Semantyczna posta normalna dla lokalnie skończonych, permutowanych rozmaito ci fregowskich*), a doskonałe uzupełnienie cało ci stanowił przekrojowy odczyt Pawła Idziaka (UJ, *Współczesne techniki algebraiczne w logice*). Cho dominowały, jak widać, w tki algebraiczne, nie zabrakło miejsca na inn tematyk. Mówiono mi dzy innymi o zwi zkach logiki modalnej Gödla-Löba z dowodliwo ci w teorii mnogo ci (Wolfgang Rautenberg, Freie Universität, Berlin), o logice przekona (Anna Gomolińska, Uniwersytet w Białymstoku) i kilkakrotnie o historii logiki.

Czwarta konferencja (1999 r.) miała szczególny charakter. Organizatorzy zrezygnowali z cyklów wykładów monotematycznych, by specjaln sesj naukow uczci pami zmarłego rok wcze niej wybitnego logika, Tadeusza Prucnala.

Trwaj c dwa dni Sesj Prucnalowsk przygotował i prowadził Piotr Wojtylak. W jej trakcie referaty wygłosiły uczennice i współpracownice zmarłego, Kazimiera Dyrda i Lucyna urawska z Wy szej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, oraz logicy podejmuj cy zagadnienia inspirowane jego badaniami, Grzegorz Bryll (UO), Janusz Czelakowski, Wojciech Dzik (US), Jacek Hawranek, Zdzisław Kosztołowicz (WSP Kielce) i Andrzej Wroński. W wyst pniach tych podsumowano, b d twórczo rozwini to wa niejsze punkty dorobku naukowego Tadeusza Prucnala (strukturalna zupełno , logiki wyznaczone przez systemy relacyjne, problemy H. Friedmanna). Specjalnym go ciem Sesji była Pani Roma Prucnal, wdowa po Tadeuszu.

Ponadto w programie czwartej konferencji znalazło si jeszcze 16 referatów, w tym po wi cone poszukiwaniu nowych ródeł inspiracji w badaniach logicznych (Ryszard Wójcicki, PAN), zwi zkom logiki z klasycznymi problemami filozofii (Roman Murawski, UAM) i badaniom interdyscyplinarnym z pogranicza logiki formalnej i pragmatyki logicznej (Marek Tokarz, U) oraz kognitywistyki (Jacek Malinowski, UMK, PAN; Jerzy Perzanowski).

Pi ta konferencja (2000 r.) zgromadziła 50 logików i filozofów z kraju i zagranicy. Przewodnim tematem była tym razem teoria prawdy, za okazj po temu zbli aj ca si , przypadaj ca na stycze 2001 r., setna rocznica urodzin jednego z najwi kszych logików w dziejach tej dyscypliny, Alfreda Tarskiego, autora fundamentalnej pracy *Poj cie prawdy w j zykach nauk dedukcyjnych*.

Zaproszenie do Karpacza przyj ł Anil Gupta z Indiana University w Bloomington, wybitny znawca tej problematyki, współautor wydanej przed kilku laty ksi ki *The Revision Theory of Truth* (drugim z autorów jest Nuel Belnap). Wygłosił on trzy wykłady stanowi ce główny punkt konferencji.

Pierwszy po wi cony był definicjom cyrkularnym. Definicje te, jako obarczone bł dnym kołem, s przez tradycyjn teori definicji odrzucane, jednak zdaniem prelegenta, zbyt pochopnie. Stanowi bowiem mog cenne narzędzie analizy niektórych wa nych filozoficznie poj , na przykład prawdy i racjonalnego wyboru. Tym wła nie poj ciom po wi cone były dwa kolejne wykłady.

W krótkiej notce brak miejsca na bli sze przedstawienie tej intryguj cej i obecnie bardzo intensywnie badanej problematyki. Zainteresowanych odsyłam do wymienionej wy ej, klasycznej ju pracy oraz wydanego w ubiegłym roku zbioru 18 esejów pt. *Circularity, Definition and Truth* (red. Anil Gupta, André Chapuis, Indian Council of Philosophical Research 2000, poza Indiami rozprowadzany przez Ridgeview Publishing Co.).

Do filozoficznych i logicznych aspektów teorii prawdy nawi zywali w swoich referatach tak e Alfred Gawro ski (PAT, *Multi-sentential variant of liar paradox'*), Volker Halbach - autor jednej z prac we wspomnianym zbiorze (Universität Konstanz, *Strong disquotational theories of truth*), Katarzyna Kijania-Placek (UJ, *Partial models for consensus. A logical analysis of the consensus criterion of truth*), Józef Misiek (UJ, *On semantical antinomies in the colloquial language*), Jan Wole ski (UJ, *Putnam contra Tarski*) oraz Ewa amecka-Biały (UJ, *The interplay between formal and material truth*).

Najwa niejsz cz ci tegorocznej, szóstej konferencji była rozło ona na dwa dni specjalna „Sesja Tarskiego - w setna rocznic urodzin”. W jej ramach dwa przegl dowe wykłady prezentuj ce fragmenty twórczo ci wielkiego logika wygłosił Jan Zygmunt Pierwszy wykład dotyczył teorii mnogo ci i zagadnienia rozstrzygalno ci, drugi - algebraizacji logiki. Historyczn tematyk podj ł te w swym wyst pieniu Stanisław Krajewski (UW, *Gödel o Tarskim*). Ponadto Alfred Gawro ski przedstawił odczyt pt. *Teoria prawdy: od metaj zyka do metatekstu*, Marek Magdziak (UWr.) mówił o pewnej wersji antynomii kłamcy, Lesław Szczerba (Akademia Podlaska) o geometrii elementarnej, a Urszula Wybraniec-Skardowska (UO) o aksjomatyzacji teorii konsekwencji.

Pozostał cz konferencji wypełniły ró norodne odczyty. W ród *strictie* logicznych wymieni trzeba wyst pienia Janusza Czelakowskiego (*Twierdzenia o punkcie stałym dla relacji*) i Andrzeja Wro skiego (*O równowa - no ci w logice Łukasiewicza*). O kwestiach historycznych mówił Jerzy Pogonowski (UAM, *Okres pozna ski (1946-1953) w twórczo ci Romana Suszki*), o zastosowaniach logiki m. in. Andrzej Wójcik (*Formalizacja procesu negocjacji*). Do podstaw geometrii i wyst pienia Lesława Szczerby nawi zywały odczyty Barbary Piekart (Akademia Podlaska, *Pierwsza próba aksjomatyzacji*).

cji geometrii kul) i Agnieszki Pruskiej (Akademia Podlaska, *Geometria Euklidesa jako teoria pewnych grup*).

Wydarzeniem zasługującym na szczególną uwagę było wystąpienie Ryszarda Wójcickiego (*Teoriopoznawcze aspekty współczesnej logiki - uwagi do planowanego podręcznika*) i zainicjowana nim dyskusja, która nawiązywała do w toku poruszanych już na konferencji kilka lat wcześniej, podczas debaty o nauczaniu logiki.

Z perspektywy czasu trzeba zauważyć, że konferencja, pomylana pierwotnie jako forum dla wystąpień i dyskusji naukowych przedstawicieli kilku ośrodków współpracujących ze sobą, nie tylko z powodu bliskości geograficznej, uzyskała ogólnopolski rangę. Co roku pojawiali się na niej uczeni ze szkół wyższych i placówek badawczych nie reprezentowanych w poprzednich latach. Wielu z nich przybywało do Karpacza kilkakrotnie; licznie spośród nich, z braku miejsca nie wymienieni wyżej, regularnie wygłaszali referaty. Podsumowując minione edycje można więc stwierdzić z pewnością, że konferencja w Karpaczu zyskała renomę, ma dziś liczne grono sympatyków i zajmuje znaczące miejsce w kalendarzu spotkań środowiska logików i filozofów.

Wspomnieć też trzeba, że doroczne spotkania zaowocowały pewną liczbą publikacji. Wybór referatów przedstawionych w latach 1997 i 1998 znalazł się w tomie *Logika 19* („Acta Universitatis Wratislaviensis”, red. Jacek Hawranek). W najbliższym czasie ukazuje się kolejny tom tej serii pod redakcją Marka Magdziaka zawierający m.in. teksty wystąpienia z następujących dwóch lat. Ponadto w najbliższym tomie *Reports on Mathematical Logic* (red. Piotr Wojtylak), oprócz innych prac związanych z dorobkiem Tadeusza Prucnała, zostaną ogłoszone wystąpienia z Sesji Prucnałowskiej. Niestety, wiele innych odczytów zasługujących na druk nie doczekało się publikacji. Szkoda, jednak *verba volant, scripta manent*.